بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی
حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

(پەسندکراوی کۆنگرەی پازدەیەم)

٢ تا ٨ی جۆزەردانی ١٣٩٠

٢٣ تا ٢٩ی مای ٢٠١١

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەرنامەی
حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

پەسندکراوی کۆنگرەی پازدەیەم

٢ تا ٨ی جۆزەردانی ١٣٩٠

٢٣ تا ٢٩ی مای ٢٠١١

---

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێشەکی

ڕەوتی پێکهێنانی دەوڵەت – نەتەوەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەدوای شەڕی یەکەمی جیهانی دا، ئەو ئیمکانەی بە کورد نەدا تا ئەو نەتەوە دێرینەی ناوچەکەش ببێتە خاوەن دەوڵەتی سەربەخۆ. ڕێکخراو نەبوونی وشیاریی نەتەوەیی کورد لە ئاستی پێویستدا لە سەرەتای سەدەی بیستەم دا لە لایەکو دەستتێوەردانی نادادپەروەرانەی زلهێزەکانی ئەو سەردەمە لە کاروباری ناوچەکەی ئێمەدا لە لایەکی دیکەوە، بوون بە هۆی بێبەشکرانی نەتەوەی کورد لە دەوڵەتی سەربەخۆی خۆی. ئەم بارودۆخە بوو بەهۆی داڕشتنی سنووری دەوڵەت-نەتەوە تازەپێکهاتووەکانی ناوچەکە بە قازانجی چەند نەتەوەیەکو لەسەر حیسابی دووبارە دابەشکردنەوەی کوردستانو حاشا کردن لە پێناسی نەتەوەیی کوردو مافی بەشداربوونی ئەم نەتەوەیە لە دەسەڵاتی سیاسی دا. هەر ئەو غەدرە مێژووییەش بوو بە سەرەتای دەورەیەکی نوێی خوێناویو پڕتێچوو لە خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کورد لە پێناوی وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس دا.

هەرچەند پلانی سڕینەوەی سیستماتیکی پێناسی نەتەوەیی کورد لە ئێرانیش دا، بەشێکی جیانەکراو لە پڕۆژەی سەقامگیرکردنی "دەوڵەت-نەتەوەی ئێرانی" بە هاتنە سەرکاری ڕەزاشای پەهلەوی بووە، بەڵام هەموو ئەو هەوڵانە نەیان توانیوە ڕێ لە ڕەوتی سروشتیی گەشەسەندنی مێژوویی کەسایەتیی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بگرن. ناسیۆنالیزمی مۆدێڕنی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش، کە بەشێوەیەکی شایانی تێگەیشتن لە لایەکەوە بەرهەمی پێگەیشتنە بابەتییەکانی کۆمەڵگەی کوردیو لە لایەکی

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیكەشـەوە بەرهـەمی خـەباتی نەتـەوەیی بـژاردەی روونـاكبیری كـورد بـوو، لـەرێی پێكهێنـانی كۆمەڵـەی "ژ.ک" ەوە لـە سـاڵی١٣٢١ی هـەتاوی (١٩٤٢ی زایینـی)دا شـێوازی رێكخراوەیـی بەخۆیـەوە گـرت. پێناسـەی كۆمـەڵـەی "ژ.ک" بنچینەی لە سەر بەرزبوونـەوەی بیری نەتـەوەیی‌و رزگـاریی كـورد لـە هـەموو كوردستان‌و دامەزرانی دەوڵەتی نەتەوەیی بۆ كورد بوو. ژ.ک لە پاش ٣ ساڵ، بە هۆی بەرینبوونەوەی مەودای چالاكی‌و لە سەروبەندی پێكهاتنی زەمینـە بۆ پێكهێنـانی دەسـەڵاتێكی كـوردی لـە رۆژهـەڵاتی كوردسـتان كـە هـەموو چـین‌و توێژەكانی ئەو سەردەمەی كۆمەڵگەی كوردەواری لـە ریزەكـانی خـۆی دا جـێ بكاتەوە، جێگای خـۆی دا بـە حیزبـی دیمـوكراتی كوردسـتان. بـەم پێیـە، حیزبـی دیموكراتی كوردستان لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هـەتاوی بەرامبـەر بـە ١٦ی ئووتی١٩٤٥ی زایینی دا بە رێبەرایەتیی پێشەوا قازی محەممەد، دامەزرا.

دامەزرانی حیزبـی دیمـوكراتی كوردسـتان لـە سـەر بناخـەی كۆمەڵـەی "ژ.ک". بە نوختە گۆڕانێكی گرینگ لە مێژووی گەلی كورددا‌و بـە سـەرەتای قۆنـاخێكی نوێ لە خەباتی نەتەوەكەمان دەژمێردرێ. بـە رێبەرایـەتیی ئـەم حیزبـە بـوو كـە گەلی كورد بۆ یەكەم جار لـە مێژووی خـۆی دا تـوانی كۆمـاری كوردسـتان لـە بەشێكی كوردستاندا پێک بهێنێ. كۆماری كوردستان بۆ یەكەم جار سـتاتووی دەسەڵاتی كـوردیی بـە شـێوەیەكی مـودێرن‌و بـە نێـوەرۆكێكی دیموكراتیكـەوە، نیشـان دا. هەرچەنـد كۆمـاری كوردسـتان پـاش ١١ مانـگ دەسـەڵاتداریی دیموكراتیک، بـەهۆی هێرشـی دەسـەڵاتی پاشـایەتیی ئـەو سـەردەمەی ئێرانـەوە جوانەمـەرگ كـرا، بـەڵام ئـەزموونی دیمـوكراتیكی دەسـەڵاتداری لـە كۆمـاری كوردستان دا، بە لاپەڕەیەكی زێڕینی مێژووی خەباتی سیاسیی گەلی كـورد لـە پێنـاوی وەدیهێنـانی مافـە نەتـەوەیی‌و دیموكراتیكـەكانی دا دێتـە ئـەژمار. جەوهەری دیموكراتیكی دەسەڵاتداری لەو كۆمارەدا كە لەجێدا بنـەمای لەسـەر ئەسڵی رێزگرتن لە ئیرادەی خـەڵكی كوردسـتان لەلایـەک‌و هەوڵـدان لـە پێنـاوی پێكەوەژیانێكی تێكەڵ بە هاورێزی لەگەڵ نەتەوەكانی دراوسێی لەلایـەكی دیكـە

www.kurdistanukurd.com

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دانرابوو، نەک هەر لە ئاستی کوردستانو ئێرانی ئەو سەردەمەدا، بەلکوو هەم ئەوساو هەم ئێستا لە هەموو رۆژهەلاتی نێوەراست دا بە رووداوێکی گرنگ دادەنراو دادەنرێ. هەرچەند پێشەوا قازی محەممەدو بەشێکی دیکە لە رێبەرانی حیزبو کۆمار لە پێناوی خەباتی رزگاریخوازانەیان دا بە فەرمانی رێژیمی پاشایەتیی ئێران لە سێدارە دران، بەلام ئەزموونی دیموکراتیکو پێشکەوتنخوازانەی کۆماری کوردستان هەروا رێنیشاندەری نەوە لە دوای نەوەی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کورد بووەو دەبێ.

لەگەڵ ئەوەی رووخانی کۆماری کوردستان زەبرێکی گەورە بوو کە لە پەیکەری حیزبی دیموکراتی کوردستان درا، تێکۆشەرانی ئەم حیزبە لە ماوەیەکی بە نیسبەت کورت دا خۆیان رێک خستەوەو خەباتی رزگاریخوازانەی نەتەوەییان دەست پێکردەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی زیاتر لە ٦٥ ساڵ تەمەنی خۆیدا زۆر فەسڵی زێرینی لە مێژووی نەتەوەی کورددا تۆمار کردوون، زۆر سەرکەوتنی گەورەی بە دەست هێناونو تووشی نوشوستیو تێشکانیش بووە.

بێجگە لە دامەزراندنی کۆماری کوردستان کە لووتکەی سەرکەوتنی ئەم حیزبەو بە گشتی بزووتنەوەی رزگاریخوازیی کورد بوو، ئەم حیزبە بزووتنەوەی پرشکۆی ساڵانی ٤٧ ـ ١٣٤٦ی بەرپا کردوە، چەند جار لە ململانەی هەڵبژاردن دا خۆی تاقی کردۆتەوەو هەموو جارێ سەرکەوتنی بەدەست هێناوەو سەرەنجام بۆ ماوەی پتر لە سێ دەیە خەباتێکی قارەمانانەی بە دژی دیکتاتۆریو سەرەڕۆیی کۆماری ئیسلامی بەڕێوە بردوە.

ئەم حیزبە هەر لەو کاتەدا رووخانی کۆماری کوردستانو تێک شکانی راپەڕینی چەکدارانەی ٤٧ ـ ١٣٤٦ی بەخۆوە دیوەو چەند جار لە دەورانی رێژیمی پاشایەتیو رێژیمی ئیسلامییدا کەوتۆتە بەر پەلاماری پۆلیسو هێزە سەرکوتکەرەکانو بە دەیانو سەدان تێکۆشەری کەوتوونەتە زیندانەوە کە زۆربەیان حوکمی قورسو تەنانەت ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو خەباتە قارەمانانەو پڕلە شانازی‌یەدا زیاتر لە پێنج هەزار کادرو ئەندامی شەهید بوون کە نیزیک ٢٥ کەسیان لە کادری ڕێبەری بوونو لە سەرووی هەمووشیانەوە ناوی سێ ڕێبەری پایەبەرز: پێشەوا قازی محەممەدو دوکتور قاسملووو دوکتور شەرەفکەندی دەدرەوشێنەوە.

لەپاش دەستپێکی پرۆسەی سەقەتی دروستکردنی دەوڵەت-نەتەوە لە ئێران دا ، دەسەڵاتی فەرمانڕەوا چ لە سەردەمی پاشایەتی‌و چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی دا، هیچ کات ئامادە نەبووە هەنگاوێک بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتیی کوردو نەتەوەکانی دیکەی نێو ئێران هەڵێنێتەوە. ڕوانگەی تەواویەتخوازانەی دەسەڵاتی فەرمانڕەواو حاشاکردن لە فرەنەتەوەبوونی ئێرانو پرسی ڕەوای نەتەوایەتیی کورد، هۆکاری بەردەوامبوونی ئەو کێشەیە بووە.

مەسەلەی کورد لە ئێران دا بەردەوام نەک هەر لە لایەن دەسەڵاتی ناوەندی‌یەوە، بەلکوو لەلایەن ناسیۆنالیزمی ئێرانی لە دەرەوەی دەسەلاتی ڕەسمی‌و، تەنانەت لەلایەن بەشێک لە ئوپۆزیسیونی سەراسەری‌و ڕووناکبیرانی ئێرانیشەوە وەک مەسەلەیەکی نەتەوەیی حاشای لێکراوە. گرفتی ئەو ڕوانگەیە لەوەدایە کە لەبری ئەوەی نێوەرۆکی نەتەوەیی مەسەلەی کوردو مافی ئەم گەلە بۆ بڕیاردان لە سەر چارەنووسی خۆی بکا بە بنەما، دەیهەوێ لە ڕێی چاونووقاندنو خۆگێلکردن لەو ڕاستی یەوە، هەوڵ بۆ پاراستنی هێژێمونیی پێناسی نەتەوەی حاکم بدا. وەک تابۆڕاگرتنو بەبنەما وەرگرتنی تەواویەتی ئەرزیی ئێرانیش، شتێک نیە جگە لە ئامرازێک لە خزمەتی ئەو بیرە نادیموکراتیکو شۆڤێنیستی‌یەدا.

هەر بەهۆی ئەو ڕوانگە تەواویەتخوازانەی توێژی دەسەڵاتدارەوەیە کە تەنانەت باسی دێموکراسییش لە پێوەندی لەگەڵ پرسی نەتەوایەتی لە ئێران دا، خوێندنەوەیەکی چەواشەکارانەی بۆ دەکرێ. بزووتنەوەی کورد لە ڕەوتی

www.kurdistanukurd.com
کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خـــۆی دا هەمیشـــە نـــەبوونی دیموکراســـیی بـــە هۆکـــارێکی گرینگـــی چارەســـەرنەکرانی مەســـەلەی کـــورد دانـــاوە. ئەزموونـــەکانی رابـــردوو دەری دەخـەن کـە نەتـەوەی کـورد بـەردەوام خوازیـاری چارەسـەری دیموکراتییانـەی مەسەلەی نەتەوەیی کـورد لـە ڕۆژهـەڵاتی کوردسـتاندا بـووە. بـەڵام بەداخـەوە لـەبـەر نـادیموکرات بـوونی دەسـەڵاتی زاڵ بەسـەر کوردسـتان دا، بـەردەوام ویسـتی ئاشـتیخوازانەی گـەلی کـورد بـە زمـانێکی نادیموکراتیـکو تێکـەڵ بـە زەبروزەنگ وەڵام دراوەتـەوە. نیـەتی ئاشـتیخوازانەو ویسـتی کەڵکوەرگرتن لـە دیـالۆگو وتـووێژ بۆچارەسـەری مەسـەلەی نەتەوایـەتیی کـورد لـە ڕۆژهـەڵاتی کوردســتان، یــان هــەر لــەلایــەن نوێنــەرانی دەســەڵاتی فــەرمانڕەواوە ڕەت کراوەتـەوە یـان وەک داوێـک بـۆ لـەنێوبردنی ڕێبـەرانی سیاسـیو لاوازکردنـی بزووتنەوەی کورد، کەڵکی لێوەرگیراوە.

ئـەزموونو ڕەوتـی ڕووداوەکـان دەریـان خسـتوە کـە پڕۆژەی دروسـتکردنی دەوڵەت- نەتەوەی ئێرانی لـەسـەر بنـەمای کۆکردنـەوەی دەسـەڵات لـە ناوەنـدو حاشـاکردن لـە پێناسـی نەتـەوەکانی ئێـرانو سـەپاندنی پێناسـی نەتەوەیـەک بەسـەر هـەموو نەتـەوەکانی دیکـەدا، هـیچ کاتێـک جێـی نـەگرتوە. لـەئارادابوونی پرسـی نەتـەوەکان وەک گرینگتـرین پرسـی سیاسـی لـە ئێرانـی ئـەمڕۆدا، بەڵگـەیـەکی حاشـاهەڵنەگری ئـەو ڕاسـتییەیـە. سـوووربوون لەسـەر ڕەوتـی ناسیۆنالیزمی تەواویەتخوازی ئێرانییش کە هـەر لـە سـەرەتاوە بـە سـەقەتی لـە دایک بووە، شتێک نیە جگە لـە هـەوڵێکی نابەرپرسـانە بـە ئاقـاری درێـژەدان بـە سـەنتەرگەرایی‌یـەکی مێژوویـیو لـەسـەر حیسـابی لێڵکردنـی هـەرچی زیـاتری ئاسۆی پێکەوەژیانی داوتەڵەبانەی نەتەوەکانی نێو ئێران.

هەربۆیـە، لـە ڕوانگـەی حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتانەوە، لەبـەر ڕووناکـایی ئەو خاڵەی سەرەوەداو بە لەبەرچاوگرتنی ویستی لەمێژینەی نەتـەوەی کوردو ڕەوتی سیاسیی ئێستای کوردستان، مەسەلەی نەتەوایەتیی کورد تـەنیا کاتێک بەتـەواوی چارەسـەر دەکـرێ کـە ڕەوتـی سروشـتیی خـۆی ببـڕێو ویسـتی

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئازادانەی نەتەوەی کورد بکا بە بنچینە. دەرەتانی پێکەوە ژیانی داخوازانەی نەتەوەکانی ئێرانیش – سەرەڕای ئەو مێژووە پڕ ستەمو کارەساتەی رابردوو – کاتێک دەڕەخسێ کە بێ ئەملاوئەولا رێزگرتن لە ئیرادەی سیاسیی نەتەوەکانی نێو ئێرانو یەک لەوان نەتەوەی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان دا، بکرێ بە بنەمای چارەسەری پرسی نەتەوەیی بۆ داهاتووی ئێران.

نێوەرۆکی بەرنامەی حیزبی دیموکراتی کوردستان رەنگدانەوەی ویستی نەتەوەییو دیموکراتیکی خەڵکی کوردستانە. ئەندامانو لایەنگرانی حیزب دەبێ ئەم بەرنامەیە بەرنە نێو کۆمەلانی خەڵکی کوردستانو نێوەرۆکی بەندەکانی بۆ خەڵک شیبکەنەوە. هاورێیانی حیزبی لەگەڵ ئەوەی روونکردنەوەی بیروڕای حیزب لە سەر مەسەلە سیاسیو ئابووریو کۆمەلایەتیو فەرهەنگییەکان بۆ کۆمەلانی خەڵک بە ئەرکی خۆیان دەزانن، دەبێ لە پێناو پتەوکردنی هەرچی زیاتری پێوەندیی بەرینی حیزبو گەلو، گەشەدارترکردنی بواری دیموکراتییانەی بزووتنەوەی گەلەکەمان، بە سینگفراوانییەوە پێشوازی لە رەخنەو رێنوێنیو پێشنیاری ئەوانیش بکەن.

www.kurdistanukurd.com

فەسڵی یەکەم
ئامانجە گشتییەکان

ماددەی یەکەم: ئامانجو پرەنسیپە بنەڕەتییەکان

١. ئامانجی حیزبی دێموکراتی کوردستان وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە.
٢. دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدایە.
٣. حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکیەتیی داخوازانەو دادپەروەرانەی نێوان نەتەوەکانی ئێران بە بەردی بناغەی دامەزراندنی ئێرانێکی دێموکڕاتیکی فیدرال دەزانێ.
٤. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لەپێناوی وەدیهێنانی کۆمەڵگەیەکی ئازادو دێموکراتیک، پلورالیستو دادپەروەرانەدا تێدەکۆشێ.
٥. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان باوەڕی بە ئیدەئالەکانی ئاشتیو مافی مرۆڤو دۆستایەتیی نێوان گەلان هەیە.

فەسڵی دووهەم
بنەماکانی کۆماری کوردستان

ماددەی دووهەم: پێناسەی کۆماری کوردستان

کۆماری کوردستان پێکهاتەیەکی نەتەوەیی، دیمۆکراتیکو کوردستانیيە. بەو مانایە کە :

www.kurdistanukurd.com

١. دەسەڵاتێکی سیاسیی دیموکراتیکە کە لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکەوە بڕیاری لە سەر دەدرێو بەپێی ویستو ئیرادەی خەڵک بەڕێوە دەچێ.
٢. هێمای کۆتایی هێنان بە ستەمو بندەستی‌یەو نوێنگەی دەسەڵاتی نەتەوەیی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە.
٣. مافەکانی هەموو کەمایەتی‌یە نەتەوەیی، ئێتنیکی، زمانیو ئایینی‌یەکانی نێو ئەو هەرێمە دەپارێزێ.

ماددەی سێهەم: چوارچێوەی جوغرافیایی

چوارچێوەی جوغرافیایی کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی هۆیەکانی جوغرافیاییو مێژوویی،و بەپێی ویستی زۆرینەی دانیشتووان دیاری دەکرێ.

ماددەی چوارەم: هێمای نەتەوەیی

١. کۆماری کوردستان خاوەنی قانوونی بنەڕەتی (قانون اساسی)و ئاڵاو سروودو جەژنی نەتەوەییو زمانی رەسمیی خۆیەتی.
٢. ئاڵای دەوڵەتی فیدراڵ لە تەنیشت ئاڵای کوردستان لە داموو دەزگا رەسمییەکانی کۆماری کوردستاندا هەڵدەکرێ.

ماددەی پێنجەم: سیستمی دەسەڵات لە کۆماری کوردستان دا

دەسەڵات لە کۆماری کوردستان دا کە لە دەستووری هەرێمدا نەهادینە دەکرێ، لەسەر بنەمای ئەم پرەنسیپە گشتی‌یانەی خوارەوە پێک دێو بەڕێوە دەچێ:

١. هەموو دەسەڵاتەکان بەشێوەی راستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ لەلایەن خەڵکەوەو بەبێ هیچ جۆرە هەڵاواردنێکی ئێتنیکی، ئایینی، رەگەزی (جینسی)، کۆمەڵایەتی، ... هتد پێک دێن.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢. هەڵبژاردن بۆ ئەو دەسەڵاتانەی لەلایەن خەڵکەوە دیاری دەکرێن لەڕێگای دەنگدانی گشتیو نهێنیو ڕاستەوخۆوەو بە دابین کردنی مافی یەکسانی هەڵبژاردنو هەڵبژێران بەڕێوە دەچێ.
٣. هاونیشتمانان هەلی یەکسانی دامەزران لە پۆستە حکوومەتییەکانیاندا پێ دەدرێ.
٤. کۆماری کوردستان مێکانیزمی تایبەتی بۆ بەشداریی ئەو گرووپانە لە دەسەڵاتدا لەبەر چاو دەگرێ کە بەشێوەی سروشتی لە حاڵەتی کەمایەتیدان.

ماددەی شەشەم: جیایی دەسەڵاتەکان

لە کۆماری کوردستان دا دەسەڵاتی قانووندانانو جێبەجێکردنو دادوەری لە یەکتر جیا دەکرێنەوە :

١. پارلمانی کوردستان بەرزترین ئورگانی قانووندانانی کۆماری کوردستانە.
٢. سەرۆکی کۆماری کوردستان لەلایەن خەڵکەوەو بۆ ماوەیەکی دیاریکراو هەڵدەبژێردرێ.
٣. حکوومەتی کۆماری کوردستان لەلایەن پارلەمانەوە دەنگی بۆ وەردەگیرێو لە بەرامبەر پارلماندا بەرپرسیارە.
٤. دەزگای دادوەری بە شێوەیەک دیاری دەکرێ کە سەربەخۆیی ئەو دەزگایە دەستەبەر بێ.

ماددەی حەوتەم: جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی

١. لە کۆماری کوردستاندا دین لە دەسەڵاتی سیاسی جیایەو پێڕەوی لە پرەنسیپەکانی سێکولاریزم دەکرێ.
٢. هەموو دانیشتووانی کوردستان لە هەڵبژاردنو نیشاندانی ئایینو مەزهەبو بەڕێوەبردنی ڕێوشوێنە ئایینییەکانیاندا ئازادن.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەسلی سێهەم
یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێرانی فیدراڵدا

ماددەی هەشتەم: بنەماکانی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران

١. حاکمییەتی کۆماریو دیموکراتیکو فیدراڵی لە بەڕێوەبەرایەتیی وڵاتدا دەتوانێ ببێتە دەستەبەری هاوپێوەندیو هاوپەیمانییەکی پتەوتر لەنێو نەتەوەکانی ئێرانداو زەمینەسازی پێکەوەژیانێکی داخوازانەو دادپەروەرانە لە ئێرانی دواڕۆژدا.

٢. لە روانگەی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە یەکیەتیی نێوان نەتەوەکان لە ئێران بەستراوەتەوە بە جێبەجێکردنو بەردەوامبوون لەسەر ئەو پرەنسیپانەی خوارەوە :

- فرەنەتەوایەتی بنەمایەکی سەرەکیی قەوارەی سیاسیی سەرتاسەری بێ.
- هەر نەتەوەیەک لە بەڕێوەبردنی کاروباری تایبەت بە خۆیو هەرێمی خۆی لەڕێگای نوێنەرانی هەڵبژێراویەوە ئازادو سەربەست بێ.
- هەموو نەتەوەکان بە شێوەیەکی عادڵانە لە بەڕێوەبردنی کاروباری دەوڵەتی فیدراڵدا بەشدار بن.
- ئەسڵەکانی پێوەندیدار بە رەنگدانەوەی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران دا جێبەجێ بکرێن.

ماددەی نۆهەم : رەنگدانەوەی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێران

رەنگدانەوەی نیهادیی یەکیەتیی نەتەوەکان لە ئێراندا بەم شێوەیەیە :

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١. هێماکانی دەوڵەتی فیدراڵو، پێکهاتەو بڕیارو بەرنامەکانی هەموو ئۆرگانو دامودەزگاکانی دەوڵەتی فیدراڵ دەبێ تەعبیر لە سەروەریی هاوبەشی قەوارەکانی نێو فێدراسیۆن بکەن.
٢. فێدراسیۆنی ئێران خاوەنی دوو ئەنجومەنی نوێنەرانو نەتەوەکان دەبێ. ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەران بەپێی حەشیمەت هەڵدەبژێردرێن؛ ئەندامانی ئەنجومەنی نەتەوەکانیش بۆ هەر کام لە نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ بەقەدەر یەک دەبن.
٣. هیچ بڕیارێک کە پێوەندیی بە چارەنووسی نەتەوەکانی ئێرانەوە هەبێ بەبێ پەسند کران لەلایەن ئەنجومەنی نەتەوەکانەوە کاری پێ ناکرێ.
٤. ئەگەر بڕیارێک دژایەتیی لەگەڵ بەرژەوەندیی نەتەوەیی هەر یەک لە نەتەوەکان هەبێ، مافی ڤێتۆ بۆ نوێنەرانی ئەو نەتەوەیە لە ئەنجومەنی نەتەوەکان دا پارێزراو دەبێ.
٥. هەرکام لە نەتەوەکان ئەو مافەیان هەبێ کە لە ڕێگای ریفراندۆمەوە دەنگ بە مانەوە یان هاتنەدەر لەو یەکیەتی‌یەدا بدەن.
٦. دیوانی بەرزی فێدراڵ کە لە پسپۆڕانی سەر بە هەموو نەتەوەو قەوارەکانی نێو فێدراسیۆن پێک دێ، پارێزگاری لە پرەنسیپە بنەڕەتییەکانی یەکیەتیی نەتەوەکان دەکاو کێشەکانی پێوەندیدار بە دابەشکردنی سەڵاحییەتەکان چارەسەر دەکا.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەسڵی چوارەم
کۆماری کوردستانو دەوڵەتی فیدراڵ

ماددەی دەهەم: زمانی رەسمی

زمانی کوردی زمانی رەسمیی دامودەزگاکانی کۆماری کوردستانەو لە هەموو پلەکانی خوێندندا بەکار دەبرێ.

١. ئەو زمانەی بۆ نامەنووسینو پێوەندییە ئیدارییەکانی نێوان هەرێمەکانو دەوڵەتی فیدراڵ بڕیاری لەسەر دەدرێ، لە پۆلی چواری سەرەتاییی بەرەو سەر دەخوێندرێ.

ماددەی یازدەهەم: دابەشکردنی سەلاحییەتەکان

١. بێجگە لە کاروباری پێوەندیی نێودەوڵەتی، سوپای فێدڕاڵ، دانانی بەرنامەی درێژخایەنی ئابووریو سیستمی دراوی کە لە سەلاحییەتی دەوڵەتی فیدراڵدان، بڕیاردانو بەرنامەدانان لە سەرجەم بوارەکانی دیکەدا لە سەلاحییەتی دامەزراوەکانی کۆماری کوردستاندایە.

٢. سیاسەتو بەرنامەکانی دەوڵەتی فیدراڵ بە لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندیو ویستی پێکهاتەکانی فێدراسیۆنو هەوڵدان بۆ قەرەبووکردنەوەی هەلاواردن (تەبعیز)ی رابردوو بەدژی نەتەوەکانی ئێران دیاری دەکرێنو دەبرێنە پێش. بەتایبەتی :

- سوپای فێدراڵ لە رووی پێکهاتەی هێزو فەرماندەییەوە رەنگدانەوەی فرەنەتەوایەتیو فرە هەرێمی لە ئێراندا دەبێو لە رووی کارکردیشەوە بەدژی بەرژەوەندیی رەوای نەتەوەکانی ئێران ناجوولێتەوە.

- سیاسەتی دەرەوەی دەوڵەتی فیدراڵ رەنگدانەوەی مەوجوودییەتی سیاسیو نیهادیو، قازانجەکانی نەتەوەو پێکهاتەکانی ئێران دەبێ.

www.kurdistanukurd.com

کۆماری کوردستانو هەرێمەکانی دیکە بە هەماهەنگی لەگەڵ دەوڵەتی فیدراڵ مافی دامەزراندنو بردنە پێشی پێوەندیی دەرەوەیان لە بوارەکانی تایبەت بە خۆیاندا دەبێ.

ماددەی دوازدەهەم: دابین کردنی نەزمو هێمنی لە کوردستان

١. دابین کردنی هێمنیو نەزمی نێوخۆ لە کوردستان لە ئەستۆی هێزی پێشمەرگەو ئۆرگانە ئینتیزامییەکانی دیکەی کۆماری کوردستانە.

٢. سوپای فیدراڵ ئەرکی دیفاع لە پاراستنی سنوورەکانی وڵاتی لەسەر شانەو هەقی نیە دەست لە کاروباری نێوخۆیی وەربدا.

فەسڵی پێنجەم
پرەنسیپو ئەرکە گرینگەکانی کۆماری کوردستان

ماددەی سێزدەهەم: مافو ئازادییە گشتییەکان

١. هەموو ئەو مافو ئازادییانەی لە مەنشووری نێونەتەوەیی مافی مرۆڤ (واتە راگەیەندراوی جیهانیی مافی مرۆڤو هەردوو پەیمانی نەتەوە یەکگرتووەکان سەبارەت بە مافە مەدەنیو سیاسییەکانو، مافە ئابووریو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگییەکان)دا هاتوون لە دەستوورو قانوونەکانی کۆماری کوردستاندا بەرەسمی دەناسرێن. حکوومەتی کۆماری کوردستان بەرپرسە لە جێبەجێکردنیانو هەڵێنانەوەی هەنگاوی موسبەت بۆ پاراستنو پەرەپێدانیان.

٢. لە هەرێمی کوردستان دا قانوون سەروەرە. هەموو تاکەکانی کۆمەڵ لە قانووندا لە بەرامبەر قانووندا یەکسانن.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماددەی چواردەهەم : بووژانەوەی فەرهەنگی

حکوومەتی کۆماری کوردستان :

١. خوێندنی ئیجباری تا تەمەنی پازدە ساڵو خوێندنی بەخۆڕایی تا کۆتایی قۆناغی دواناوەندی دەستەبەر دەکا.
٢. هەنگاوی جیددی بۆ بنەبڕکردنی نەخوێندەواری لە کوردستان هەڵدێنێتەوە.
٣. لە سەرجەم قۆناغەکانی خوێندنداو بۆ هەموو چەشنەکانی پەروەردەو فێرکاری هەلی دەستڕاگەیشتنی کەسانی کەم دەرامەت بە خوێندنو فێربوون پێک دێنێ.
٤. بایەخ بە پەرەئەستاندنی کەلتوور لە کۆمەڵگەدا دەداو یارمەتیی کۆڕو کۆمەڵو ناوەندە ئەدەبیو هونەرییەکان بەتایبەتی لەبواری خزمەت بە زمانو ئەدەبو کەلەپووری کورددا دەکا.
٥. لە بەرنامەی فەرهەنگیو پەروەردەیی خۆیدا جێگەی شیاو بۆ پێویستییەکانی پێگەیاندنو گەشەکردنی منداڵانو لاوان تەرخان دەکا.

ماددەی پازدەهەم: پارێزگاریی کۆمەڵایەتی

حکوومەتی کۆماری کوردستان :

١. داهاتی گشتی بە جۆرێک دابەش دەکا کە یارمەتی بە بەرزکردنەوەی ئاستی ژیانی کەسانی کەمداهات بکا.
٢. سیستمی تەندروستیی گشتی پێش دەخاو کارئاسانی بۆ دەسڕاگەیشتنی خەڵک، بەتایبەتی کەسانی کەم دەرەتان، بە خزمەتە پزیشکیو دەرمانییەکان دەکا.

www.kurdistanukurd.com

٣. یارمەتیو پێڕاگەیشتنی کۆمەڵایەتی بەتایبەتی بۆ کەمئەندامانو بەساڵداچووانو بێکەسان بەمەبەستی دابینکردنی ژیانێکی ئاسایی لە نەزەر دەگرێ.
٤. هەلی کار بۆ هەمووان پێک دێنێ.
٥. قانوونی کار بە جۆرێک پەسند دەکاو جێبەجێی دەکا کە ستانداردە نێونەتەوەییەکانی پێوەندیدار بە مافی کرێکارانو زەحمەتکێشان بەتایبەتی سنووردارکردنی سەعاتی کارو قەدەغەکردنی کاری منداڵانو مەرەخەسیی بە مووچەوەی دایکایەتی بگرێتە خۆی.
٦. پلانی چڕو پڕ بۆ خەبات بەدژی هێندێک پەتای کۆمەڵایەتی وەک ئیعتیادو توندوتیژیی ناموسی بەڕێوە دەبا.

ماددەی شازدەهەم : گەشەسەندنی ئابووری

١. حکوومەتی کۆماری کوردستان بۆ هێنانەدەری کوردستان لە بەجێماویی ئابووریو هەنگاونان بۆ بەپیشەسازی کردنی تێدەکۆشێ. بۆ ئەو مەبەستەش هەردوو کەرتی گشتیو کەرتی تایبەت بە جۆرێک رێک دەخا کە ببێتە مایەی هاندانی وەبەرهێنانی نێوخۆییو دەرەکیو پەرەپێدانی بازرگانیی راستەوخۆی هەرێمو مۆدێرنیزە کردنی کشتوکاڵو بووژانەوەی گەشتوگوزارو کەڵک وەرگرتنی کارناسانە لە سەرچاوە سروشتییەکانو دۆزینەوەی خەللاقییەتە ئابوورییەکانی تایبەت بە کۆمەڵگەی کوردەواری.
٢. سیاسەتی مڵکدارێتیی زەویو زار بە چەشنێک رێک دەخا کە هەم قازانجی جووتیارانو هەم پێویستییەکانی پێشکەوتنی کشتوکاڵو ئاژەڵداری دابین بکرێن.

www.kurdistanukurd.com
کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماددەی حەڤدەهەم : سۆسیالیزمی دیموکراتیک

حکوومەتی کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی بایەخەکانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک بنەماکانی کۆمەڵگەیەکی لە باری ئابووریەوە ئازادو پێشکەوتوو،و لەباری کۆمەڵایەتییەوە ئاسوودەو دادپەروەر، بنیات دەنێ. لەم کۆمەڵگەیەدا کە بایەخەکانی سۆسیالیزمی دیموکراتیک پەیرەو دەکرێن :

١. بەرژەوەندیی گشتیی خەڵک ئامانجی سەرەکییە.
٢. جەوهەری دیموکراتیکی ئەم سیستەمە لەوەدایە کە پێکهاتنی لە پرۆسەی ریفۆرمدا بە شێوازێکی دیموکراتیکو بە بەشداریی هەموو چینو توێژەکانی نێو کۆمەڵگە دێتەدی.
٣. جەوهەری دادپەروەرانەی سۆسیالیزمی دیموکراتیک لەوەدایە کە هەوڵ دەدرێ مەودای ئابووریو کۆمەڵایەتیی نێوان چینەکان کەم بکرێتەوەو یارمەتی بە دابینکردنی هاوسەنگییەکی رێژەیی لەنێوان چینو توێژەکانی کۆمەڵگەدا بکرێ.
٤. سیستمی بازاڕی ئازاد لەلایەن دەسەڵاتی سیاسیو دیموکراتیکی خەڵکەوە چاوەدێری دەکرێ.
٥. سیاسەتی حکوومەت لەپێوەندی لەگەڵ کەرتی گشتیو کەرتی تایبەتدا لە رووی پێویستیی خۆگونجاندن لەگەڵ هەلومەرجی تایبەتیی وڵاتو رەچاوکردنی قازانجی نەتەوەیی دیاری دەکرێن.

ماددەی هەژدەهەم: یەکسانیی ژنو پیاو

١. حکوومەتی کۆماری کوردستان بە لەبەرچاوگرتنی بەندەکانی پەیمانی نێونەتەوەیی بۆ نەهێشتنی هەر جۆرە هەڵاواردنێک بەدژی ژنان، دابینکردنی یەکسانیی ژنانو پیاوان لەنێو خێزانو لە کۆمەڵدا،و لە مەیدانی کارو دەسەڵاتو بەگشتی لە هەموو بوارەکانی ژیانی سیاسیو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگیو ئابووریدا، بە ئەرکێکی گرینگی خۆی دادەنێو بەرنامەی چڕوپڕ لەو پێوەندییەدا دادەڕێژێو بەڕێوەی دەبا.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢. کـەڵک وەرگـرتن لـە مێکانیزمـەکانی تـەبعیزی موسـبەت وەک سیسـتمی کۆتا لە هەڵبژاردنی پارلمانداو دیاریکردنی ڕێژەیەکی گونجاو لە پۆستە بەڕێوەبەرییـەکاندا بۆ ژنـان یـەکێک لـە ڕێگاکـانی گەیشـتن بـەو ئامانجـە دەبێ.

ماددەی نۆزدەهەم: کۆمەڵگەی مەدەنی

کۆمـاری کوردسـتان گەشەسـەندنی کۆمەڵگـەی مـەدەنی لـە کوردسـتاندا وەک یـەکێک لـە ئامرازەکـانی بـاش حـوکمڕانی لـە هـەردوو بەسـتێنی بەشـداریی سیاسـیو گەشەسـەندنی مرۆیـیدا چـاو لـێدەکـا. هەربۆیـە یارمـەتی بـە گەشەسـەندنی دامـەزراوەکانی کۆمەڵگـەی مـەدەنی دەکـاو لـە بڵاوکردنـەوەی فەرهـەنگی یـەکتر تەحـەممول کـردنو نەهێشـتنی هـەموو چەشـنەکانی دەمارگرژیی سیاسیو کۆمەڵایەتیدا پشتیان پێ دەبەستێ.

ماددەی بیستەم : ژینگەپارێزی

١. پارێزگاری لە سروشتی کوردستان لە ئەرکەکانی کۆماری کوردستانە.

٢. حکوومـەت لـە هـەموو پرۆژەیـەکدا کە کاریگـەریی لەسـەر ژینگە هـەبێ بەتایبەتی لەبواری گەشەکردنو وەبەرهێناندا لایەنی ژینگەپارێزی وەک پارامێترێکی بنەڕەتی لەبەرچاو دەگرێ.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەسلی شەشەم
سیاسەت بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

ماددەی بیست‌و یەکەم: روانگەی کۆماری کوردستان بەرامبەر بە بەشەکانی دیکەی کوردستان

کۆماری کوردستان :

١. گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان‌و کورد لە هەر شوێنێک بێ بە ئەندامی یەک نەتەوە دەناسێ.
٢. لە خەباتی رەوای نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان بۆ دابینکردنی ماف‌و ئازادی‌یە نەتەوایەتی‌یەکانی پشتیوانی دەکا.
٣. پەنای سیاسی بەو کوردانە دەدا کە بە هۆی خەباتی رزگاریخوازانەوە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکەونە بەر مەترسی‌و ناچار دەبن وڵاتەکەیان بەجێ بێڵن.
٤. پێوەندیی رەسمی لەبواری سیاسی‌و بازرگانی‌و فەرهەنگی‌و زانستی‌دا لەگەڵ ئەو بەشانەی کوردستان‌دا دادەمەزرێنێ کە بە مافە نەتەوایەتی‌یەکانیان گەیشتوون.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێڕەوی نێوخۆی

حیزبی دێموکراتی کوردستان

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەسڵی یەکەم
پێناسەی حیزب

ماددەی یەکەم: ناوی حیزب، "حیزبی دێموکڕاتی کوردستان"ە.

مـاددەی دووهـەم: حیزبی دیموکراتی کوردستان، حیزبێکی رزگاریخوازی نەتەوەیی‌و دێموکراتە کە وڵاتپارێزان‌و ئازادیخوازانی رۆژهەڵاتی کوردستان لە ریزەکانی خۆی دا کۆدەکاتەوە.

ماددەی سێهەم : حیزبی دێموکراتی کوردستان حیزبێکی سێکولارەو بڕوای بە جیایی دین لە دەسەڵاتی سیاسی هەیە.

مـاددەی چوارەم: حیزبـی دیمـوکراتی کوردسـتان بـاوەڕی بـە پلـۆرالیزمی سیاسی هەیە.

فەسڵی دووهەم
ئەندامەتیی حیزب

ماددەی پێنجەم: مەرجەکانی بوون بە ئەندام

هەموو دانیشتوویەکی رۆژهەڵاتی کوردستان‌و هـەموو کوردێکی رۆژهـەڵاتی کوردستان دەتوانێ ببێتە ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بە مەرجێک:

١. تەمەنی لە ١٨ساڵ کەمتر نەبێ.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢. بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب پەسند بکا.
٣. مرۆڤێکی خۆشناوو وڵاتپارێز بێ.

ماددەی شەشەم: شێوەی وەرگرتنی ئەندام

بۆ ئەوەی کەسێک بە ئەندام وەربگیرێ پێویستە:

١. دوو ئەندامی حیزب بیناسێنن.
٢. لانیکەم شەش مانگ لەژێر تاقیکردنەوەدا بێ.
٣. ئەندامی حیزبو رێکخراوێکی سیاسیی دیکە نەبێ.
٤. لەلایەن زۆربەی ئەندامانی شانەیەکی حیزبی یان ئۆرگانێکی سەرەوەترەوە بە ئەندام وەربگیرێ.

فەسڵی سێیەم
ئەرکو مافەکانی ئەندام

ماددەی حەوتەم: ئەرکەکانی ئەندامی حیزب

ئەرکی ئەندامی حیزبە کە:

١. بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی حیزب کە لە بەرنامەدا هاتوون تێبکۆشێ.
٢. بۆ پاراستنی یەکیەتیی سیاسیو تەشکیلاتیی حیزب هەوڵ بدا.
٣. بەپێی پێڕەوی نێوخۆ پەیرەوی دیسیپلینی حیزبی بێ.
٤. لە یەکێک لە ئۆرگانەکانی حیزبدا تێبکۆشێو لە کۆبوونەوە پێوەندیدارەکانیدا بەشدار بێ.
٥. نهێنییەکانی حیزب بپارێزێ.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٧. پلەی زانیاریی خۆی بەرێتە سەرێ.
٨. سیاسەتی حیزب بەرێتە نێو کۆمەڵانی خەڵکو پێوەندی لەگەڵ ئەوان بەهێز بکاو لە بیروڕاو ئەزموونی ئەوان کەڵک وەربگرێ.
٩. هەقی ئەندامەتی بدا.

ماددەی هەشتەم: مافەکانی ئەندامی حیزب

ئەندامی حیزب مافی ئەوەی هەیە کە :

١. بە ئەندام یان بەرپرسی هەر کام لە ئۆرگانەکانی حیزب هەڵبژێردرێ یان دیاری بکرێ.
٢. لە نێوخۆی حیزبداو لە کۆبوونەوەی پێوەندیداردا راشکاوانە لە هەموو ئەندامێک یا ئۆرگانێک رەخنە بگرێ.
٣. لە رێگای تەشکیلاتی‌یەوە رەخنەو پێشنیارو پرسیارو بیروڕای خۆی ئاراستەی هەر ئۆرگانێکی حیزب بکا.
٤. سیاسەتی حیزب بخاتە ژێر پرسیارو پێشنیاری گۆڕینی بکا.
٥. لە هەموو ئۆرگانێک لەلای ئۆرگانی سەرەوەتر شکایەت بکا.
٦. لە هەر کۆبوونەوەیەکی ئۆرگانی خۆیدا کە تێکۆشانی حیزبی‌و سیاسیی ئەو هەڵسەنگێنێ‌و بیهەوێ بڕیاری لەسەر بدا، بەشدار بێ.

ماددەی نۆهەم: سزادانی ئەندام

١. ئەو کەسانەی ئەرکی خۆیان بەجێ ناگەیەنن یان بەپێچەوانەی پێڕەوی نێوخۆی حیزب دەجووڵێنەوە یان کردەوەیەک ئەنجام دەدەن کە زیان بە ئیعتیباری حیزب دەگەیەنێ، بەپێی رادەی سەرپێچی‌یەکەیان سزا دەدرێن. سزای حیزبی بریتی‌یە لە:

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

- سەرکۆنە بە دەم
- سەرکۆنە بە نووسراو
- ئەستاندنەوەی لێپرسراوی
- هەڵپەساردن
- دەرکردن لە حیزب

٢. سزای حیزبی لەلایەن ڕێکخراوی حیزبیی هەر ئەندامێکەوە بە زۆرینەی دەنگ دیاری دەکرێ.

٣. مەبەست لە سزای حیزبی، ڕێنوێنیی ئەندامەو تەنیا ئەو کاتە ئەندام سزا دەدرێ کە ڕێگای دیکە وەک ڕەخنەو ئامۆژگاری لە چاککردنی ئاکاری ئەودا کاریگەر نەبووبێ.

٤. ئەندامی دەرکراو مافی ئەوەی هەیە لە ئۆرگانی سەرەوەتر داوای پێداچوونەوە بکاو دەتوانێ ئەو داوایە بۆ کۆنگرەش بنێرێ.

٥. درێژترین ماوەی هەڵپەساردن ساڵێکە. ئەندامی هەڵپەسێردراو پاش ماوەی هەڵپەساردن رابردووی حیزبیی بۆ لەبەر چاو دەگیرێو بەگوێرەی نەزەری ئۆرگانی خۆی بەرپرسایەتیی پێدەدرێ.

فەسڵی چوارەم
پێکهاتەی ڕێکخراوەیی حیزب

ماددەی دەهەم: بنەمای قەوارەو کاری ئۆرگانەکانی حیزب

١. ئەسڵە بنەڕەتییەکانی دارشتنی قەوارەی حیزب ئەمانەی خوارەوەن:
- هەموو ئورگانەکانی حیزب لە خوارێ ڕا بۆ سەرێ هەڵدەبژێردرێن.
- ئۆرگانەکانی حیزب بە ڕێکوپێکی ڕاپۆرتی تێکۆشانی خۆیان هەم بەو ئەندامانە کە هەڵیان بژاردوونو هەم بە ئۆرگانی سەرەوەتر دەدەنەوە.

www.kurdistanukurd.com

- بڕیاری ئۆرگانی سەرەوەتر لەلایەن ئۆرگانی خوارەوەترەوە جێبەجێ دەکرێ.
- لەنێو حیزب دا بۆ هەموو ئەندامان بەبێ جیاوازیی‌یەک دیسیپلین هەیە.
- لە ئۆرگانەکانی حیزب دا بڕیار بە شێوەی بەکۆمەڵو بە زۆرینەی دەنگ دەدرێ.
- تاکپەرستی‌و سەرەڕۆیی لە هیچ پلەیەکی تەشکیلاتی‌دا ڕێگای پێنادرێ‌و لێپرسینەوەی لەسەر دەکرێ.
- زانیاریی پێویست سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە بوارەکانی نێوخۆیی تەشکیلات، پەیوەندی‌یەکان‌و مەسەلە سیاسی‌یەکان، بە شیوەیەکی سیستماتیک لەنێو حیزبدا بڵاو دەکرێتەوە.

٢. لە حیزبدا بوونی گرووپ‌و فراکسیۆنی ئاشکرای فیکری‌و سیاسی بە رەسمی دەناسرێ‌و هەموو گرووپێک هەقی هەیە بیروبۆچوونی خۆی لەنێو تەشکیلاتی حیزبدا دەرببڕێ.

تێبینی : هەر چەشنە دەستەبەندییەکی نهێنی قەدەغەیەو سزای لەسەرە.

ماددەی یازدەهەم: ڕێکخراوەکانی حیزب

١. بناخەی ڕێکخراوی حیزب شانەیە. ژمارەی ئەندامانی شانە نابێ لە سێ کەس کەمتر بێ.

٢. ڕێکخراوەکانی حیزب بەهۆی کومیتەی دێ، گەڕەک، شار، ناوچە، شارستان‌و ناوەندەوە بەڕێوە دەبرێن.

٣. ئەرکی شانەو کومیتەکانی دێ، گەڕەک، شار، ناوچە، شارستان‌و ناوەند بردنی سیاسەتی حیزب بۆ نێو کۆمەڵانی خەڵک‌و جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندی‌و ئۆرگانە بەرپرسەکانی پێوەندیدارو بەڕێوەبردنی کاروباری حیزبی‌یە.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٤. کۆمیتەی هەر ڕێکخراوێک لەلایەن ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە یان نوێنەرانی ئەوانەوە هەڵدەبژێردرێ.
٥. بەرزترین ئۆرگانی هەر ڕێکخراوێک کۆنفرانسی ئەو ڕێکخراوەیە کە هەر دوو ساڵ جارێک لە ئەندامانی حیزبیی ئەو ڕێکخراوە یان نوێنەرانیان پێک دێ.
٦. ڕێکخراوەکانی حیزب لە مەڵبەندی چالاکیی خۆیاندا دەتوانن بەرنامەو پلانی کاری تایبەت بە خۆیان دابڕێژن.

تێبینی:

- لە هەلومەرجی تایبەتیدا کومیتەی ناوەندی دەتوانێ شێوەی گونجاوی دیکە بۆ ڕێکخراوی حیزب پەسند بکا.
- ڕێکخراوەکانی حیزب لە دەرەوەی کوردستان بەگوێرەی ئاییننامەیەکی تایبەتو گونجاو کە بە پەسندی کومیتەی ناوەندی دەگا، بەڕێوە دەچن.

فەسڵی پێنجەم
ئۆرگانەکانی بەڕێوەبەریی حیزب

ماددەی دوازدەهەم: کۆنگرەی حیزب

١. کۆنگرە بەرزترین ئۆرگانی حیزبە کە هەر چوار ساڵ جارێک لە ئەندامانی ئەسڵیو جێگرو ڕاوێژکارانی کۆمیتەی ناوەندی،و ڕاوێژکارانی دەفتەری سیاسی،و ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب،و بەرادەیەک کە کۆمیتەی ناوەندی دیاریی دەکا لە نوێنەرانی ئەندامانی دیکەی حیزب پێک دێ.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢. کونگرەی نائاسایی لە سەر داخوازی کۆمیتەی ناوەندی، یان دوو لە سێی کۆمیسیۆن‌و کۆمیتەکانی سەر بە کۆمیتەی ناوەندی پێک دێ.

ماددەی سێزدەهەم: ئەرک‌و دەسەڵاتی کۆنگرە

کۆنگرەی حیزب :

١. ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی هەڵدەسەنگێنێ‌و بڕیاری لەسەر دەدا.
٢. ڕێبازی گشتی، ستراتیژی‌و تاکتیکیی حیزب دیاری دەکا.
٣. بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب بەپێی پێویست دەسکاری‌و پەسند دەکا.
٤. ئەندامانی ئەسڵی‌و جێگری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب‌و ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب لەنێو ئەندامانی کۆنگرەدا هەڵدەبژێرێ.

تێبینی:

- کۆمیتەی ناوەندیی حیزب مافی ئەوەی هەیە ئەوپەڕەکەی بە ئەندازەی یەک لە چواری ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی، لە ئەندامانی حیزب ڕاستەوخۆو بە مافی دەنگدانەوە لە کۆنگرەدا بەشدار بکا.
- کەسانێک دەتوانن ببنە ئەندام یان جێگری کۆمیتەی ناوەندی کە هەر نەبێ سێ ساڵ رابردووی ئەندامەتیی چالاکانەیان لە ڕێکخراوێکی حیزبدا هەبێ.
- ڕێژەی نوێنەرانی هەر ڕێکخراوێکی حیزبی بۆ کۆنگرە بەپێی ژمارەی ئەندامانی ئەو ریکخراوە دیاری دەکرێ، بەمەرجێک لانی‌کەم دوو لەسەر سێی ئەندامانی ڕێکخراوەکە لە کۆنفرانس بۆ کۆنگرەدا بەشدار بن. لە غەیری ئەوەدا، ژمارەی بەشدارانی کۆنفڕانسەکە دەکرێتە بنەما.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماددەی چاردەهەم: کۆنفرانسی حیزب

١. کۆنفرانسی حیزب لەکاتێک دا دەبەسترێ کە:
- دەرەتانی بەستنی کۆنگرە نەبێ.
- گیروگرفتێکی وا هاتبێتە پێش کە کۆمیتەی ناوەندی نەتوانێ چارەسەری بکا.

٢. لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا کۆنفرانس سەلاحییەتی کۆنگرەی هەیە.

٣. کۆنفرانس لە ئەندامانی ئەسڵی، جێگرو راوێژکارانی کومیتەی ناوەندی، ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێرەوی نێوخۆی حیزب، نوێنەرانی کۆمیتەکانی شارستانو ناوەند، کۆمیتەو کومیسیۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسیو کۆمیتەی بەرێوەبەریی کاروباری حیزب لە دەرەوەی کوردستان پێک دێ.

٤. رادەی نوێنەرانی ئەو کۆمیتەو کۆمیسیۆنانە لەلایەن کۆمیتەی ناوەندییەوە دیاری دەکرێ، بە مەرجێک ژمارەی نوێنەرانی هەڵبژێراو لە ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیو جێگرو راوێژکارانی کومیتەی ناوەندی و ئەندامانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری زیاتر بێ.

ماددەی پازدەهەم : راپرسی

١. راپرسی لە حیزبدا لە کاتێکدا بەرێوە دەچێ کە :
- پرسێکی گرینگی چارەنووسساز بێتە پێش کە کۆمیتەی ناوەندی نەیهەوێ بە تەنیا بریاری لەسەر بدا.
- هەر نەبێ دوو لە سێی ئەندامانی کومیتەی ناوەندی خوازیاری راپرسی بن.

٢. لەو حاڵەتەدا کومیتەی ناوەندی بەرپرسە کە لە زووترین کات دا (ئەوپەرەکەی مانگێک) کۆمیتەیەک بۆ جێبەجێکردنی ئەو راپرسییە لە نوێنەرانی رێکخراوەکانو ئۆرگانەکانی بەرێوەبەریی حیزب پێک بێنێ.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تێبینی:

- یەک لە سێی ئەندامانی کۆمیتەی جێبەجێکردنی راپرسی لە نوێنەرانی کۆمیتەی ناوەندیو یەک لە سێی لە نوێنەرانی کۆمیتەی کاروباری حیزب لە دەرەوەی کوردستانو یەک لە سێی لە نوێنەرانی کۆمیسیۆنەکانی سەر بە دەفتەری سیاسی دەبن.
- ئەم کۆمیتەیە لە ئامادەکردنی پرسیارەکانی راپرسی، شێوەی بەجێگەیاندنیو راگەیاندنی ئاکامەکەی بەرپرسە.
- پرسیارەکانی راپرسی دەبێ بە پەسندی کومیتەی ناوەندی بگەن.

ماددەی شازدەهەم: کۆمیتەی ناوەندی

١. لە ماوەی نێوان دوو کۆنگرەدا کۆمیتەی ناوەندی بەرزترین ئۆرگانی حیزبەو کاروباری حیزب بەڕێوە دەبا.

٢. ئەرکو دەسەڵاتی کومیتەی ناوەندی بەم جۆرەیە:

- سکرتیری گشتیی حیزبو دەفتەری سیاسیو جێگری سکرتێر هەڵدەبژێرێ.
- بەرپرسی چاوەدێریو بڕیاردان لەسەر سیاسەتی گشتیی حیزب لە چوارچێوەی پەسندکراوەکانی کۆنگرە دایە.
- بەرپرسی گشتیی داهاتو دەرکەوتی حیزبەو رادەی حەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب دیاری دەکا.
- لانیکەم ساڵی چوار جار کۆ دەبێتەوە. ئەندامانی جێگرو راوێژکارانی کۆمیتەی ناوەندی لە کۆبوونەوەکانی کومیتەی ناوەندی دا بەشدار دەبنو دەنگی مەشوەرەتییان هەیە.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

- ئامادەکاری بۆ پێکهێنانی کۆنگرەو شێوەی هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی (کە لە کۆنگرەدا بڕیاری لەسەر دەدرێ) دەکا.

تێبینی :

- کۆمیتەی ناوەندی دەتوانێ هەتا نیوەی ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی لە بواری دیاریکراوی شارەزایەتیدا راوێژکار بۆ خۆی هەڵبژێرێ.
- کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی بە بەشداریی لانیکەم دوو لە سێی ئەندامانی ئەسڵی فەرمی دەبن.
- بڕیارەکانی کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی وەختێک قەتعی دەبن کە زیاتر لە نیوەی هەموو ئەندامانی ئەسڵی، یان دوو لە سێی ئەندامانی ئەسڵیی بەشدار لە کۆبوونەوەکەدا دەنگیان بۆ بدەن.
- کۆمیتەی ناوەندی هەقی هەیە لە کارەکانی سکرتێری گشتیو ئەندامانی دەفتەری سیاسی بکۆڵێتەوەو لێپرسینەوەیان لێ بکا.
- لە حاڵەتێکدا کە تەرمیمی کۆمیتەی ناوەندی پێویست بێ، ئەو کارە بە هەڵبژاردنی یەک یا چەند جێگر بە ئەندامی ئەسڵیی کۆمیتەی ناوەندی ئەنجام دەدرێ.
- هیچ کەس زیاتر لە دوو دەورەی بە دوای یەک دا وەک سکرتێری گشتی هەڵنابژێردرێ.

ماددەی حەڤدەهەم: دەفتەری سیاسی

١. دەفتەری سیاسیی حیزب لە سکرتێری گشتیو ژمارەیەک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پێک دێ کە کۆمیتەی ناوەندی بڕیاری لەسەر دەدا.

www.kurdistanukurd.com

٢. ئەرکەکانی دەفتەری سیاسی ئەمانەی خوارەوەن :
- لە ماوەی نێوان دوو کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا بەرپرسی جێبەجێکردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبە.
- لە چوارچێوەی سیاسەتی گشتیی حیزبدا هەڵوێستو روانگەکانی حیزب دیاری دەکاو رایاندەگەیەنێ.
- کاروباری کۆمیسیۆنەکان لە کۆبونەوەکانی خۆی دا تاوتوێ دەکاو بڕیاری پێویستیان لەسەر دەدا.
- کۆبوونەوەکانی خۆی بە پێی پێویست پێک دێنێو راپۆرتی تێکۆشانی خۆی دەداتەوە بە کۆمیتەی ناوەندی.

٣. دەفتەری سیاسی دەتوانێ بەپێی پێویستو بە پەسندی کۆمیتەی ناوەندی هەتا پێنج کەس وەک راوێژکار بۆخۆی دیاری بکا.

تێبینی :
- ئەو مەسەلانەی پێوەندییان بە هەموو حیزبەوە هەیە دەبێ لە کۆمیتەی ناوەندیدا باسیان لێ بکرێو بڕیاریان لەسەر بدرێ.
- بڕیاڕ پێوەندیی بە هەر کۆمیسیونێکەوە هەبێ پێویستە بە بەشداریی بەرپرسی ئەو کۆمیسیۆنە بێتە بەرباسو پەسند بکرێ.

ماددەی هەژدەهەم : سکرتێری گشتیی حیزب

١. سکرتێری گشتیی حیزب :
- وتەبێژی رەسمیی حیزب بەرووی دەرەوەی حیزبدایە.
- بەرپرسی گشتیی پێوەندییەکانی دەرەوەی حیزبە.
- هەماهەنگی لەنێوان ئۆرگانەکانی بەڕێوەبەریی حیزبدا پێک دێنێ.

٢. لە غیابی سکرتێری گشتیدا جێگری سکرتێر ئەرکەکانی جێبەجێ دەکا.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماددەی نۆزدەهەم: کۆمیسیۆنەکانی کاری حیزب

١. کۆمیسیونەکانی کاری حیزب بەپێی لێکدانەوەو پەسندی کۆمیتەی ناوەندی دیاری دەکرێن.
٢. ئەم کۆمیسیۆنانە بەپێی ستراتیژیی درێژخایەن‌و پلانی کاری ساڵانەو چەند ساڵەی خۆیان کە لە کۆمیتەی ناوەندیدا دەنگیان بۆ وەردەگیرێ، کار دەکەن.
٣. هەر یەک لەم کۆمیسیۆنانە لە چوارچێوەی ئاییننامەدا لە بەجێگەیاندنی ستراتیژیو پلانی کارو بڕیاری ڕۆژانە لە کاری خۆیان دا سەربەخۆن.

فەسڵی شەشەم
کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب

ماددەی بیستەم : کۆمیسیۆنی پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب لە کەسانی شارەزای بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب لەلایەن کۆنگرەوە هەڵدەبژێردرێ.

ماددەی بیستویەکەم : ئەرکو سەلاحییەتەکانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری ئەمانەن :

١. چاوەدێری بەسەر بەڕێوەچوونی پێڕەوی نێوخۆ لە ڕێکخراوەکانی حیزبدا دەکا.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢. لە ڕێگای نوێنەرانیەوە بەشداری کۆنفرانسەکانی حیزب دەبیّ‌و لەسەر سەلاحییەتی کۆنفرانسەکان‌و دروستیی هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەکان‌و نوێنەرانی کۆنگرە نەزەر دەدا.
٣. بە شکایەتی ئەندامانی هەڵپەسێردراو یان دەرکراو رادەگاو ئەگەر سزاکەیانی بەپێچەوانەی پێڕەوی نێوخۆ زانی، پێشنیاری هەڵوەشاندنەوەی دەدا.

تێبینی :

١. کۆمیسیۆنی پارێزگاری کاری بەسەر مەسایلی ئیجرایی حیزبەوە نیە.
٢. کۆمیسیۆن لە سزای ئیداری یان سزای پێشمەرگایەتی ناکۆڵێتەوەو تەنیا کاری بە سزای حیزبی‌یە.
٣. کۆمیسیۆن نەزەرو پێشنیارەکانی بۆ پەسند کردن دەداتەوە بە کۆمیتەی ناوەندی.

فەسڵی حەوتەم
داهاتی حیزب

ماددەی بیست‌و دووەم: سەرچاوەی داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتی‌یە لە :

١. هەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب.
٢. یارمەتیی ئەندامان‌و لایەنگران‌و دۆستانی حیزب.
٣. دەسکەوتی پرۆژەو وەبەرهێنان.

www.kurdistanukurd.com

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

فەسڵی هەشتەم
چەند پڕەنسیپی گشتی

- سیسـتمی کـارو چـالاکیو کۆبوونـەوەو کۆنفرانسـەکـانی حیـزب بـە شێوەی دینامیکو بە بەرنامەو پلانی نووسراوەوە بەڕێوە دەچێ. هـەموو تەشـکیلاتو ئۆرگـانو تیمـەکانی کـاری حیـزب پرۆگـرامو پلانی کاری خۆیان دەبێو جێبەجێی دەکەن.
- بـە مەبەسـتی بایەخـدان بـە ڕۆڵـی ژنـان لـە ریزەکـانی حیزبـدا، دەبـێ گرنگییـەکی زۆر بـە پـەروەردەو پێگـەیانـدنیان بـدرێ بـۆ ئـەوەی دەرەتـانی تواناسـازیی پێویسـتیان بـۆ بـەڕێوەبردنی کـار لـە بەشـە جۆراوجۆرەکـانی تێکۆشـانی حیـزبدا بـۆ برەخسـێندرێ. هـەروەها دەبـێ میکـانیزمی گونجـاو بـە مەبـەسـتی بەشـداریی ژنـان لـە ڕێبەرایـەتیی حیـزبو ئۆرگانـە بەڕێوەبەرییـەکانی دیکـەی حیزبـدا لەبـەرچاو بگیرێو لـە پرەنسـیپی "هـەڵاواردنی پۆزەتیڤ"یش کـەڵک وەربگیرێ.

www.kurdistanukurd.com

له بڵاوکراوەکانی ناوەندی ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان
جۆزەردانی ١٣٩٠

www.kurdistanukurd.com
کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org